

OMÓWIENIA KSIĄŻEK I CZASOPISM

Recenzja. UMACNIANIE I ZDROWIENIE. DAĆ NADZIEJĘ. Red. Andrzej Cechnicki i Anna Liberadzka.

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2015, stron 231

Z pewną dumą można stwierdzić, iż w historii polskiej psychiatrii krakowska Katedra Psychiatrii UJ odegrała szczególną rolę. Trudno też znaleźć inną polską klinikę, której zasoby i tradycje byłyby bogatsze, jeśli chodzi o rozwijanie i pogłębianie przez psychiatrię jej humanistycznego wymiaru i potencjału. Znaczną rolę w tym procesie odegrał Antoni Kępiński. Dzięki jego pracom, a zwłaszcza metodom, jakie stosował, lecząc i pomagając ludziom, doszło w Polsce do dyskusji nad tym, czym jest psychiatria aksjologiczna, co stanowi istotę spotkania i dialogu z pacjentem, jak poznawać, a następnie leczyć chorego w sposób możliwie holistyczny, uwzględniający szeroki biopsychospołeczny kontekst diagnozy i terapii. Prace Kępińskiego dotyczą także zrozumienia i wsparcia, które udzielać należy tym, którzy doświadczyli poważnego kryzysu psychicznego. Zdrowiejąc, borykać się muszą z problemami i przeszkodami związanymi nie tylko z przezwyciężaniem bezpośrednich psychopatologicznych następstw choroby, lecz także z odbudowaniem relacji z innymi ludźmi i z powrotem do zadań i ról społecznych dotyczących ich zawodowej aktywności czy też kształcenia.

Jest oczywiste, iż osoby chorujące psychicznie potrzebują nadziei, by zdrowieć. Potrzebują jej też, by zmagać się z codziennością, aby z optymizmem patrzeć w przyszłość, wierzyć, że możliwe jest, mimo doświadczeń kryzysu, satysfakcjonujące życie, powrót do pełnienia ról społecznych takich jak rola ucznia, studenta, pracownika, małżonka czy rodzica.

Raz jeszcze warto przywołać Antoniego Kępińskiego, który wyznaczył osobie z zaburzeniami psychicznymi szczególną rolę: „pacjenta” i „nauczyciela”. Uważał, że profesjonalści zajmujący się leczeniem nie mogą nie doceniać znaczenia wiedzy pochodzącej „z pierwszej ręki” od tych, którzy cierpieli czy cierpią, a następnie zmagają się ze stresem związanym z procesem zdrowienia. Wszyscy zajmujący się udzielaniem pomocy i wsparcia osobom doświadczonym kryzysem powinni lepiej rozumieć potrzeby i oczekiwania osób chorujących psychicznie. Oczekiwania te są adresowane zarówno do tych, którzy leczą, jak i do stosownych instytucji, a także do szerszej społeczności, mniej zorientowanej w tajnikach psychopatologii, często nieufnie i lękowo reagującej na kontakt z tymi, którzy doświadczają psychicznego

kryzysu. Niestety, wciąż żyjemy w czasach, gdy nie zawsze skutecznie przeciwdziałano się powstawaniu napiętnowania czy stygmatyzacji, wykluczeniu społecznemu i strukturalnemu, zwiększaniu dystansu społecznego chorych czy też ograniczaniu dostępu do wielu społecznych zadań.

Trudno inaczej niż życzliwie patrzeć na recenzowaną książkę. Jest ona zbiorem ponad 30 rozdziałów i opracowań, których autorzy z różnych bardzo perspektyw analizują problematykę nadziei na lepsze, pełniejsze życie i zdrowienie. W tematyce poszczególnych doniesień uwzględniono także szerszy społeczny kontekst nadziei dotyczący zarówno relacji z innymi ludźmi, jak i nauki czy pracy.

Redaktorzy książki zadbali o to, aby wspomniana nadzieja ujmowana była we wszystkich trzech obszarach, a także o to, aby cała problematyka książki uwzględniała perspektywę zarówno tych, którzy leczą i pomagają, jak i tych, którzy sami zmagają się ze stresem choroby, oraz ich najbliższych, którzy towarzysząc procesowi zdrowienia, wspierają swoich bliskich.

Książka traktująca o procesie umacniania i zdrowienia daje nadzieję na to, co wydaje się ważne i wspólne dla osób chorych i tych, którzy towarzyszą im w zdrowieniu. Chodzi więc zarówno o nadzieję na zdrowienie, jak i na dobre relacje, na naukę i pracę, na solidarność w działaniu. Trudno przecenić wagę powyższej perspektywy, uwiarygodnia ona bowiem przekonanie, iż można wieść godne, satysfakcjonujące życie pomimo doświadczenia choroby. Trudno nie dostrzec też tego wątku, który dotyczy solidarności w działaniu, a mówiąc bardziej konkretnie – współpracy w dialogu: osoby chorujące – rodziny – profesjonalści. Stąd w książce pokazano trzy perspektywy: wypowiedzi osób z doświadczeniem choroby psychicznej, wypowiedzi przedstawicieli rodzin oraz wypowiedzi profesjonalistów.

Wszystkie rozdziały książki prezentują wysoki poziom i walory nie tylko naukowe, lecz i literackie, co dodatkowo uzasadnia potrzebę i sens ocenianego przedsięwzięcia wydawniczego.

Zdecydowana większość znajdujących się w recenzowanym tomie rozdziałów była już publikowana i to zarówno w czasopismach naukowych (np. w *Psychiatrii Polskiej* czy w *Dialogu*), jak i w periodykach wydawanych przez samych pacjentów czy też ich rodziny (np. *Dla Nas*, *Rodziny*). W dużej mierze składające się na tom opracowania są efektem aktywnego działania takich instytucji jak krakowskie Stowarzyszenia – Pacjentów, Rodzin i Profesjonalistów. Trudno nie wspomnieć w tym miejscu o działaniach poszczególnych autorów w organizowaniu ogólnopolskiego programu przeciwko piętnu i wykluczeniu: „Schizofrenia – Otwórzcie Drzwi”. Niemałą część wykładów i doniesień wygłoszonych na seminariach, konferencjach i sympozjach zorganizowanych w ramach wspomnianego programu czy podczas krakowskiego Forum Psychiatrii Środowiskowej odnaleźć można w tym właśnie recenzowanym zbiorze. Trzeba podkreślić, iż dobór tekstów przeprowadzony przez redaktorów jest jak najbardziej uzasadniony, oddaje on bowiem złożoność i wieloaspektowość problematyki stanowiącej główny, przewodni motyw książki. Na akceptację zasługuje także wyodrębnienie trzech części opracowania zatytułowanych kolejno: „Nadzieja na zdrowienie”, „Nadzieja na dobre relacje” i „Nadzieja na naukę i pracę”. Porządkują one tematycznie książkę i jej rozdziały wokół bardziej

konkretnych, węższych obszarów i problemów, których nadzieja w procesie zdrowienia może dotyczyć.

Zapoznając się z treścią poszczególnych rozdziałów książki, trudno nie dostrzec, iż to, co postulował niemal przed pół wiekiem Antoni Kępiński, jest wciąż aktualne i klinicznie przydatne, a więc ponadczasowe. We współczesnym świecie nieustannych zmian, braku stałości i względności w zakresie systemu wartości, celów życiowych, jakie sobie stawiamy, i sposobów, w jaki je realizujemy, jest miejsce na metodę, styl życia, pracy czy system wartości, które propagował i realizował na co dzień Kępiński. Można więc stwierdzić, iż to, co dziś ujmujemy i opisujemy jako społeczny kontekst psychiatrii, w kontekście umacniania i zdrowienia ma swoje bezpośrednie źródło, inspiracje i uwarunkowania w poglądach Kępińskiego.

Dodatkowym argumentem przemawiającym za sensownością wydania recenzowanej pracy jest fakt, iż dobrze uzasadnia ona potrzebę i wagę działań wspierających proces umacniania i zdrowienia w instytucjach psychiatrycznych w Polsce. Dotyczy to na przykład naglącej potrzeby realizacji Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Przesłaniem książki jest bowiem przekonanie mówiące o tym, iż dla psychiatrii nadszedł czas radykalnych zmian, dla pacjentów czas przejmowania większej odpowiedzialności w swoje ręce, a dla wszystkich czas współpracy. Recenzowana praca doskonale dokumentuje ten właśnie proces i przekonuje o jego głębokim sensie.

Książka pod redakcją Andrzeja Cechnickiego i Anny Liberadzkiej jest pozycją, w której zaproponowano oryginalną perspektywę spojrzenia na proces zdrowienia osób doświadczających kryzysu psychicznego. Dzięki recenzowanej pracy otrzymujemy wnikliwy i wieloaspektowy obraz przeżyć osób, które – zdrowiejąc – zmagają się z wieloma zarówno subiektywnymi, jak i bardziej zewnętrznymi, społecznymi problemami i trudnościami. Stanowi ona ważne i wartościowe przedsięwzięcie wydawnicze, jest cenna zarówno pod względem poznawczym, jak i praktycznym, doskonale wpisuje się w najlepsze tradycje krakowskiej, akademickiej psychiatrii.

Józef K. Gierowski